Anale Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova
Scientific Annals of the Academy "Stefan cel Mare" of MIA of the Republic of Moldova

CZU: 343.533.9
DOI: https://doi.org/10.67457/asasm.26.23.06

FALSIFICAREA OPERELOR DE ARTĂ

Simion CARP [1]

Ruslan CONDRAT [2]

Articolul examinează fenomenul falsificării operelor de artă și al infracțiunilor contra patrimoniului istorico-cultural, prin prisma implicațiilor juridice, criminologice și instituționale ale acestuia. Sunt analizate principalele modalități de manifestare a falsificării, particularitățile activității infracționale a falsificatorilor, precum și conexiunile dintre falsificarea operelor de artă, traficul ilicit de bunuri culturale și criminalitatea organizată. O atenție deosebită este acordată rolului experților, comercianților și altor intermediari în stabilirea autenticității și valorii bunurilor culturale, fiind evidențiate riscurile generate de expertizele necorespunzătoare, falsificarea documentelor de proveniență și vulnerabilitățile instituțiilor de cultură. În acest context, sunt examinate și unele situații relevante pentru Republica Moldova, care evidențiază necesitatea efectuării unor expertize profesioniste și fundamentate științific înainte de formularea concluziilor privind autenticitatea și valoarea operelor de artă. Studiul relevă insuficiențele mecanismelor existente de protecție și necesitatea consolidării cadrului juridic și instituțional.

Cuvinte-cheie: falsificarea operelor de artă, patrimoniu istorico-cultural, bunuri culturale, criminalitate organizată, expertiză de specialitate, autenticitatea operelor de artă, protecție juridică.

THE FALSIFICATION OF WORKS OF ART

Simion CARP [1]

Ruslan CONDRAT [2]

The article explores the counterfeiting of artworks and offenses against historical and cultural heritage, considering their legal, criminological, and institutional ramifications. It examines the main ways in which forgery manifests, the distinct features of the perpetrators' criminal behavior, as well as the connections between art forgery, the illicit trade of cultural goods, and organized crime. Special emphasis is placed on the role of experts, art dealers, and other market intermediaries in establishing the authenticity and value of cultural heritage. It highlights the risks posed by flawed expert assessments, the falsification of provenance documentation, and the vulnerabilities within cultural institutions. Within this context, the paper also examines certain cases relevant to the Republic of Moldova, which underscore the need for professional and scientifically grounded expertise before reaching conclusions regarding the authenticity and value of artworks. The research highlights the deficiencies in current protection mechanisms, underscores the necessity of reinforcing the legal and institutional frameworks.

Keywords: art forgery, cultural heritage, cultural property, organized crime, expert assessment, art authenticity, legal protection.

INTRODUCERE

Patrimoniul istorico-cultural reprezintă o componentă fundamentală a identității și memoriei colective, iar protejarea acestuia constituie o preocupa-

INTRODUCTION

Historical-cultural heritage constitutes a core element of collective identity and memory, the safeguarding of which is a permanent priority at both the national

[1] Profesor universitar, doctor în drept, cercetător științific principal, Institutul de Cercetări Științifice și Drept Comparat, Academia „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova (ROR: https://ror.org/036kvxa54), e-mail: academia@ mai.gov.md; e-mail: carpsimion@gmail.com, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-4772-8325

University Professor, PhD, Senior Researcher, Institute for Scientific Research and Comparative Law, "Ștefan cel Mare" Academy of the Ministry of Interior of the Republic of Moldova (ROR: https://ror.org/036kvxa54); e-mail: academia@mai.gov.md; email: carpsimion@gmail.com; ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-4772-8325

[2] Master în drept, Academia „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova (ROR: https://ror.org/036kvxa54), e-mail: academia@ mai.gov.md; e-mail: ruslan.condrat@gmail.com, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-8267-0486

Master of Laws, "Ștefan cel Mare" Academy of the Ministry of Interior of the Republic of Moldova (ROR: https://ror.org/036kvxa54); e-mail: academia@mai.gov.md;; e-mail: ruslan.condrat@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8267-0486

re constantă atât la nivel național, cât și internațional. Falsificarea operelor de artă reprezintă o formă complexă de atingere adusă patrimoniului cultural, generând consecințe de natură juridică, economică, socială și culturală. Prin urmare, analiza fenomenului falsificării operelor de artă și identificarea unor mecanisme juridice, instituționale și profesionale eficiente de prevenire și combatere a acestuia constituie o direcție importantă pentru asigurarea protecției patrimoniului istorico-cultural.

METODE ȘI MATERIALE APLICATE

Studiul a fost realizat prin utilizarea unor metode specifice cercetării juridice și criminologice, adaptate fenomenului falsificării operelor de artă. Au fost aplicate metodele analizei și sintezei, comparativă, logică și sistemică, care au permis examinarea formelor de falsificare, a mecanismelor de comercializare a operelor false și a conexiunilor acestora cu traficul ilicit de bunuri culturale și criminalitatea organizată.

DISCUȚII ȘI REZULTATE OBȚINUTE

Protejarea patrimoniului istorico-cultural constituie o preocupare majoră a țărilor lumii. Fiecare stat civilizat identifică mijloace juridice pentru a asigura protecția bunurilor culturale și își asumă respectarea normelor de drept internațional privitor la protecția acestora, luând în vedere faptul că ele sunt valori universale ce reflectă existența oricărei societăți. Totodată se întreprind măsuri pentru a contracara și preveni săvârșirea infracțiunilor ce atentează la această categorie de bunuri. Cu părere de rău constatăm că acțiunile întreprinse nu sunt suficiente pentru a proteja patrimoniul istorico-cultural de atentate criminale. Managementul defectuos al administrației unor muzee cu renume mondial a favorizat săvârșirea unor infracțiuni ce au șocat comunitatea internațională. Printre acestea se numără jaful cu explozibil de pe 25 ianuarie 2025, când un grup de infractori a sustras din Muzeul Drents (Olanda) trei brățări dacice și coiful dacic de aur de la Coțofenești, considerat una dintre piesele

and international level. Art forgery constitutes a complex threat to cultural heritage, entailing significant legal, economic, social, and cultural consequences. Consequently, the analysis of art counterfeiting and the identification of efficient legal, institutional, and professional frameworks for its prevention and mitigation represent a crucial pathway toward safeguarding cultural and historical heritage.

METHODS AND MATERIALS APPLIED

The research was carried out employing methodologies specific to legal and criminological studies, adapted to the phenomenon of art counterfeiting. Methods of analysis and synthesis, alongside comparative, logical, and systemic methods, were implemented to facilitate the investigation of forgery modalities, the distribution channels of counterfeit art, and their links with the illicit trafficking of cultural property and organized crime.

DISCUSSION AND RESULTS OBTAINED

Protecting historical-cultural heritage constitutes a major concern of the world's countries. Every civilized state identifies legal means to ensure the protection of cultural property and takes it upon itself to comply with international legal norms concerning their protection, taking into account the fact that they are universal values reflecting the existence of every society. At the same time, measures are taken to counter and prevent the commission of offenses that target this category of property. Regrettably, we find that the measures taken are not sufficient to protect historical-cultural heritage from criminal attacks. The poor management of the administration of some world-famous museums has favored the commission of offenses that shocked the international community. Among these is the explosive-assisted robbery of 25 January 2025, when a group of criminals stole from the Drents Museum (Netherlands) three Dacian bracelets and the golden Dacian helmet from Coțofenești, considered one of

cele mai valoroase ale patrimoniului românesc. Peste aproximativ 10 luni, pe 19 octombrie 2025, un alt grup infracțional a săvârșit jaful de la Muzeul Luvru (Franța), de unde infractorii au sustras exponate de o valoare istorică inestimabilă. Este vorba de bijuterii ale Coroanei Franței. În ambele cazuri făptașii au fost reținuți și aproape toate bunurile recuperate. Însă aceste crime au scos la iveală vulnerabilitățile majore ale sistemului de securitate al unor renumite instituții muzeale din lume, care au ajuns ținta crimei organizate.

Autorii Gh. Nistoreanu și C. Păun au constatat că surse „importante de venituri ilicite pentru crima organizată îl constituie traficul cu obiecte de patrimoniu cultural, răpirile de persoane, prostituția și proxenetismul, camăta și, nu în ultimul rând, evaziunea fiscală în domeniile în care ea acționează legal, ca proprietară, sau principală acționară în societăți comerciale profitabile" [11, p. 249].

În opinia autorului Radion Cojocaru, „sustragerea, traficarea, comercializarea ilegală și contrabanda cu valori culturale reprezintă la moment o direcție infracțională prioritară a criminalității organizate. După cum se menționează în doctrina penală de specialitate, tranzacțiile ilegale cu valori culturale, împreună cu traficul de arme și droguri, sunt considerate direcții infracționale aducătoare de venituri ilicite considerabile. Plecând de la aceste realități incontestabile, putem identifica o criminalitate împotriva valorilor istorico-culturale caracteristică societății contemporane, prevenirea căreia reclamă adoptarea cu promptitudine a unei politici penale eficiente de reacție împotriva unor asemenea fapte de pericol social" [6, p. 103].

Cele menționate de R. Cojocaru sunt confirmate de un caz investigat în iunie 2026, care a avut loc în Franța, când „în cadrul unei operațiuni desfășurate împotriva traficului de droguri într-o suburbie a Parisului, autoritățile franceze au descoperit o pictură autentică a lui Pablo Picasso, evaluată la aproximativ 15 milioane de euro. Opera de artă a fost identificată și confiscată împreună cu 17 kg de haşiș,

the most valuable pieces of Romanian heritage. About 10 months later, on 19 October 2025, another criminal group carried out the robbery of the Louvre Museum (France), from which the perpetrators stole exhibits of inestimable historical value — the jewels of the Crown of France. In both cases the perpetrators were apprehended and almost all the property recovered. However, these crimes exposed major vulnerabilities in the security systems of some renowned museum institutions around the world, which have become targets of organized crime.

The authors Gh. Nistoreanu and C. Păun found that "important sources of illicit income for organized crime are constituted by trafficking in cultural heritage objects, the kidnapping of persons, prostitution and pandering, usury and, not least, tax evasion in the fields in which it operates legally, as owner or principal shareholder in profitable commercial companies" [11, p. 249].

In the opinion of the author Radion Cojocaru, "the theft, trafficking, illegal marketing and smuggling of cultural valuables currently represent a priority criminal direction of organized crime. As stated in specialized criminal law doctrine, illegal transactions in cultural valuables, together with arms and drug trafficking, are considered criminal directions bringing considerable illicit income. Proceeding from these incontestable realities, we can identify a form of criminality against historical-cultural values characteristic of contemporary society, the prevention of which calls for the prompt adoption of an effective criminal policy in response to such socially dangerous acts" [6, p. 103].

The statements made by R. Cojocaru are confirmed by a case investigated in June 2026, which took place in France, when "in the course of an operation conducted against drug trafficking in a suburb of Paris, French authorities discovered an authentic painting by Pablo Picasso, valued at approximately 15 million euros. The work of art was identified and confiscated together with 17 kg of hashish, luxury items worth approximately 200,000 euros, and

articole de lux în valoare de aproximativ 200.000 de euro și sume de bani în numerar. Investigațiile au stabilit că tabloul se afla în locuința mătușii principalului suspect, un bărbat în vârstă de 37 de ani, cercetat pentru trafic de droguri. Acesta și-a recunoscut implicarea în sustragerea operei de artă, susținând că a urmărit să demonstreze vulnerabilitățile sistemului de securitate al companiei de depozitare a operelor de artă în cadrul căreia era angajat. În consecință, autoritățile au inițiat un dosar penal pentru furt și tăinuirea bunurilor provenite din infracțiune, iar alături de principalul inculpat au fost reținute încă cinci persoane, dintre care trei au fost plasate în arest preventiv" [30]. Acest caz ilustrează faptul că bunurile culturale de o valoare excepțională pot deveni atât obiect al activităților infracționale, cât și instrument de valorificare a produselor provenite din criminalitatea organizată, confirmând complexitatea fenomenului și necesitatea consolidării mecanismelor de prevenire, securizare și cooperare internațională în domeniul protecției patrimoniului cultural.

După cum am menționat anterior, în numeroase cazuri, grupările criminale reușesc să sustragă bunuri culturale ca urmare a deficiențelor existente în sistemele de pază și protecție ale instituțiilor de cultură, precum și a neglijenței manifestate de persoanele responsabile de conservarea și securitatea acestora. Este relevant de menționat că grupări criminale specializate în sustragerea bunurilor culturale au existat și în perioada Uniunii Sovietice. Analizând situația criminogenă din URSS în anii '70 ai secolului trecut, criminologul rus G. F. Hohreakov evidențiază amploarea unor asemenea fapte, menționând următoarele: „În ceea ce privește infracțiunile având ca obiect opere de artă și obiecte de anticariat, unele dintre cazurile înregistrate s-au remarcat prin amploarea prejudiciului cauzat. Astfel, în anul 1978, în orașul Leningrad, a fost sustrasă o colecție particulară de picturi, estimată la 800.000 de ruble, iar din Muzeul de Etnografie din Novgorod au fost sustrase șase icoane vechi, a căror valoare era estimată la aproximativ 30.000 de sums of cash. Investigations established that the painting was located in the home of the aunt of the main suspect, a 37-year-old man under investigation for drug trafficking. He admitted his involvement in the theft of the artwork, claiming that he had sought to demonstrate the vulnerabilities of the security system of the art storage company where he was employed. As a result, the authorities opened a criminal case for theft and concealment of property obtained through crime, and alongside the main defendant five other persons were detained, three of whom were placed in pre-trial detention" [30]. This case illustrates the fact that cultural property of exceptional value can become both the object of criminal activities and an instrument for laundering the proceeds of organized crime, confirming the complexity of the phenomenon and the need to strengthen mechanisms of prevention, security and international cooperation in the field of protecting cultural heritage.

As mentioned above, in numerous cases criminal groups manage to steal cultural property as a result of deficiencies existing in the guarding and protection systems of cultural institutions, as well as negligence shown by the persons responsible for their conservation and security. It is relevant to note that criminal groups specializing in the theft of cultural property also existed during the period of the Soviet Union. Analyzing the criminogenic situation in the USSR in the 1970s, the Russian criminologist G. F. Khokhryakov highlights the scale of such acts, stating the following: "As regards offenses involving works of art and antiques, some of the recorded cases stood out for the scale of the damage caused. Thus, in 1978, in the city of Leningrad, a private collection of paintings, estimated at 800,000 rubles, was stolen, and from the Museum of Ethnography in Novgorod six old icons were stolen, whose value was estimated at approximately 30,000 rubles" [21, p. 287].

In numerous cases, collectors and owners of cultural property have become victims of violent crimes, including murders committed in the context of attacks

ruble" [21, p. 287].

În numeroase cazuri, colecționarii și posesorii de bunuri culturale au devenit victime ale unor infracțiuni violente, inclusiv omoruri comise în contextul atacurilor asupra patrimoniului deținut. Un aspect relevant îl constituie faptul că autorii acestor fapte nu cunoșteau întotdeauna valoarea istorică, artistică sau patrimonială a obiectelor aflate în colecțiile private, orientându-și acțiunile în special spre sustragerea bijuteriilor confecționate din metale prețioase și ornamentate cu diamante, a brățărilor, monedelor din aur etc. Astfel, „în septembrie 1979, în Moscova, a fost omorâtă văduva generalului L. Criminalii au sustras din apartamentul victimei bunuri de valoare de 120 de mii de ruble, precum și 12 mii de ruble în numerar [...]. Printre bunurile sustrase s-au numărat două blocuri de țigarete „Marlboro". Fiica lui L. era prietenă apropiată cu Galina Brejnev (fiica lui Leonid Brejnev, secretar general al partidului comunist al Uniunii Sovietice în acea perioadă – n.a.), iar din această cauză investigațiile au fost puse sub controlul comitetului central. Săptămânal, la Procuratura orașului Moscova, se întrunea grupul operativ de anchetă. Controlul activității grupului a fost pus în sarcina locțiitorului ministrului afacerilor interne al URSS, Ciurbanov (soțul Galinei Brejnev – n.a.). Ofițerii operativi ai Secției de combatere a criminalității din orașul Moscova au rămas uimiți de prezența obiectelor de valoare și de luxul din apartamentul victimei. Situația putea fi explicată prin faptul că generalul L., după război, pentru o anumită perioadă, fusese numit comandant militar al unui oraș german [...]. Însă mult mai mare a fost mirarea ofițerilor atunci când un expert invitat pentru a evalua obiectele de artă rămase în apartament, lăsând deoparte documentele sale, a început să examineze cu atenție două farfurii din ceramică fixate pe perete. După o expertiză minuțioasă, el a declarat: „Aceste farfurioare sunt cu mult mai prețioase decât toate lucrurile care au fost furate și cele care au mai rămas în apartament. Ele sunt din atelierul lui Michelangelo". Iată așa trăia un general-locotenent al armatei sovietice, care era foarte puțin

on the heritage they held. A relevant aspect is that the perpetrators of these acts did not always know the historical, artistic or patrimonial value of the objects found in private collections, directing their actions especially toward stealing jewelry made of precious metals and adorned with diamonds, bracelets, gold coins, etc. Thus, "in September 1979, in Moscow, the widow of General L. was murdered. The criminals stole from the victim's apartment valuables worth 120,000 rubles, as well as 12,000 rubles in cash [...]. Among the stolen goods were two cartons of 'Marlboro' cigarettes. L.'s daughter was a close friend of Galina Brezhnev (the daughter of Leonid Brezhnev, General Secretary of the Communist Party of the Soviet Union at that time — author's note), and for this reason the investigation was placed under the control of the Central Committee. Every week, the operational investigation group met at the Moscow City Prosecutor's Office. Oversight of the group's activity was entrusted to the deputy minister of internal affairs of the USSR, Churbanov (Galina Brezhnev's husband — author's note). The operational officers of the Moscow anti-crime unit were astonished by the valuables and luxury found in the victim's apartment. The situation could be explained by the fact that General L., after the war, had for a certain period been appointed military commandant of a German city [...]. But much greater was the officers' astonishment when an expert invited to appraise the works of art remaining in the apartment, setting aside his documents, began carefully examining two ceramic plates fixed to the wall. After a meticulous appraisal, he declared: "These little plates are worth far more than everything that was stolen and everything that remains in the apartment. They are from Michelangelo's workshop.' That is how a lieutenant general of the Soviet army lived — a man very little known to the general public. Clearly, he had superiors. It remains a mystery that none of the friends and colleagues who knew certain details of his life were ever questioned by investigators. It is known that General L. was

cunoscut publicului larg. Evident că el avea șefi. Rămâne o enigmă faptul că nimeni dintre prietenii și colegii care cunoșteau unele detalii din viața acestuia nu a fost audiat de anchetatori. Se știe că generalul L. avea relații de prietenie cu Dmitri Fiodorovici Ustinov (ministrul apărării al URSS în acea perioadă – n.a.)" [16, p. 170].

După cum se poate observa, elita politică din URSS ducea un mod de viață luxos, în timp ce o mare parte a populației se confrunta cu lipsuri considerabile. Din această cauză, numeroși funcționari sovietici corupți au ajuns ținte ale criminalității organizate. Din păcate, unele opere de artă au fost distruse de grupările criminale în timp ce erau urmărite de organele miliției. Uneori, asemenea situații se produceau și ca urmare a incompetenței profesionale a reprezentanților organelor de ordine publică.

În acest context, autorii ruși V. Bahin, P. Bilenciuk și V. Kuzmiciov relevă următorul caz: „Dintr-un muzeu au fost furate mai multe picturi. După stabilirea locului în care acestea au fost ascunse, angajații organelor afacerilor interne au hotărât să efectueze o percheziție la domiciliul persoanelor bănuite. Astfel, în jurul orei 24.00, grupul operativ a ajuns la locul stabilit, iar un milițian a sunat la ușă. Stăpâna casei, fără a deschide, i-a rugat pe reprezentanții organelor de drept să-i ofere puțin timp pentru a se îmbrăca, motivând că era o oră târzie și că se afla deja în pat. Văzând că trecuse suficient timp, iar stăpâna apartamentului nu deschidea, milițienii au sunat repetat și i-au cerut să deschidă imediat ușa. Stăpâna, la rândul ei, a rugat să i se mai ofere câteva clipe. Era clar că aceasta tergiversa timpul, astfel încât grupul operativ a spart ușa. Pătrunzând în apartament, membrii grupului au fost martorii momentului în care ardeau în sobă ultimele fragmente ale picturilor furate din muzeu" [13, p. 94].

În multe cazuri, infractorii reușeau să inducă în eroare organele de drept, să scape de urmărire și să comercializeze bunurile culturale sustrase, fără a fi pedepsiți. Pe parcursul anilor, organizațiile criminale transnaționale și-au selectat membri

on friendly terms with Dmitri Fyodorovich Ustinov (Minister of Defense of the USSR at that time — author's note)" [16, p. 170].

As can be seen, the political elite of the USSR led a luxurious way of life, while a large part of the population faced considerable hardship. For this reason, numerous corrupt Soviet officials became targets of organized crime. Unfortunately, some works of art were destroyed by criminal groups while being pursued by the militia. Sometimes such situations also arose as a result of the professional incompetence of representatives of public order bodies.

In this context, the Russian authors V. Bakhin, P. Bilenchuk and V. Kuzmichev relate the following case: "Several paintings were stolen from a museum. After establishing the place where they had been hidden, employees of the internal affairs bodies decided to carry out a search at the residence of the suspects. Thus, around midnight, the operational group arrived at the designated location, and a militiaman rang the doorbell. The lady of the house, without opening the door, asked the law enforcement representatives to give her a little time to get dressed, explaining that it was late and that she was already in bed. Seeing that sufficient time had passed and that the property owner was still not opening the door, the militiamen rang repeatedly and demanded that she should open the door immediately. The owner, in turn, asked for a few more moments. It was clear that she was stalling for time, so the operational group broke down the door. Entering the apartment, the members of the group witnessed the moment when the last fragments of the paintings stolen from the museum were burning in the stove" [13, p. 94].

In many cases, criminals managed to deceive law enforcement bodies, escape prosecution, and sell the stolen cultural property without being punished. Over the years, transnational criminal organizations selected members specialized by field of criminal activity, which allowed them to operate swiftly. Among the members of these structures there are specialists in the field of culture and art who assess the value

specializați pe domenii de activitate criminală, fapt ce le permitea să opereze fulgerător. Printre membrii acestor structuri se regăsesc specialiști din domeniul culturii și artei care evaluează valoarea lucrărilor sustrase, acordă sprijin la falsificarea documentelor pentru a le putea comercializa, livrează informații cu privire la sistemele de pază a muzeelor etc.

Criminologii preocupați de studierea personalității infractorului ce atentează la bunurile culturale au constatat că „Actualmente, sunt destul de frecvente cazurile când sustragerile și revânzarea valorilor culturale le comit lucrătorii din sfera artei plastice, care au obligația de a cerceta și a ocroti tezaurul istorico-cultural. Aceștia sunt angajați ai muzeelor, depozitelor, galeriilor, organizațiilor de pază și protecție, magazinelor de anticariat, instituțiilor de cultură etc. De regulă, acești infractori sustrag personal din valorile culturale care îi interesează sau favorizează doar comiterea infracțiunii, devenind astfel participanți ai grupurilor criminale. Modalitățile de comitere a atentatelor infracționale asupra valorilor culturale de către grupul respectiv de infractori sunt foarte diverse: schimbarea obiectelor vechi sau a operelor de artă cu copii ale acestora confecționate foarte iscusit; trecerea la pierderi a unor lucruri de valoare, fiind considerate inutilizabile, de proastă calitate și imposibil de supus restaurării; tăinuirea de la evidență a diferitor bunuri culturale sau aprecierea acestora ca neavând nicio valoare istorică sau de altă natură similară etc." [9, p. 76-77].

Unii infractori reușesc să sustragă opere de artă autentice, înlocuindu-le cu copii confecționate foarte iscusit. În acest context, este necesar să menționăm că una dintre problemele majore cu care se confruntă societatea contemporană o constituie activitatea falsificatorilor de opere de artă. Persoanele implicate în falsificarea și comercializarea operelor de artă au generat, de-a lungul secolelor, probleme semnificative în circuitul valorilor culturale, însă, în ultimele decenii, prejudiciile cauzate de aceste activități au atins proporții considerabile în raport cu perioadele isto-

of the stolen works, provide assistance in forging documents so that they can be sold, and supply information about museum security systems, etc.

Criminologists concerned with studying the personality of offenders who target cultural property have found that "At present, cases are fairly frequent in which thefts and resale of cultural valuables are committed by employees in the field of the fine arts, who have the duty to research and safeguard the historical-cultural treasury. These are employees of museums, storage facilities, galleries, security and protection organizations, antique shops, cultural institutions, etc. As a rule, these offenders personally steal the cultural valuables that interest them, or merely facilitate the commission of the offense, thereby becoming participants in criminal groups. The methods used by this category of offenders to carry out criminal attacks on cultural valuables are highly diverse: substituting old objects or works of art with very skillfully made copies of them; writing off valuable items as losses, considering them unusable, of poor quality, and impossible to restore; concealing various cultural property from the record, or assessing it as having no historical or other similar value, etc." [9, p. 76-77].

Some offenders manage to steal authentic works of art, replacing them with very skillfully made copies. In this context, it should be noted that one of the major problems facing contemporary society is the activity of art forgers. Persons involved in the forgery and sale of works of art have, over the centuries, generated significant problems in the circulation of cultural valuables; however, in recent decades, the damage caused by these activities has reached considerable proportions compared with earlier historical periods. Among their accomplices are also experts in the field of art who, in exchange for considerable material remuneration, forge documents for use as means of committing offenses and certify the authenticity of fake works of art. Recently, among the persons involved in such activities are also representatives of

rice anterioare. Printre complicii acestora se regăsesc și experți în domeniul artei, care, în schimbul unor remunerații materiale considerabile, falsifică documente pentru a le utiliza ca mijloace de săvârșire a infracțiunilor și confirmă autenticitatea unor opere de artă false. Recent, printre persoanele implicate în asemenea activități se regăsesc și reprezentanți ai unor case de licitații, care facilitează comercializarea operelor falsificate către colecționari și muzee, pentru sume considerabile. Pe parcursul anilor, s-a constatat că autorii falsurilor artistice sunt, în unele cazuri, pictori înzestrați cu un talent deosebit, care reușesc, prin mijloace frauduloase, să imite materialele și tehnicile corespunzătoare perioadei în care a fost realizată lucrarea atribuită unui pictor celebru, inducând astfel în eroare atât experții, cât și publicul pasionat de artă. De regulă, aceștia acționează în cadrul unor grupări criminale. În anul curent, în Federația Rusă a fost documentat un asemenea caz: „La finele lunii mai, Comitetul de Anchetă al Rusiei a anunțat inițierea unui dosar penal cu privire la falsificarea lucrărilor sculptorului și pictorului Ernst Neizvestnîi. În calitate de învinuit figurează ofițerul Flotei de Nord, Maxim Koșkariov" [20].

Ziarul „Novaia Gazeta" a publicat, la 29 mai 2026, o informație amplă cu privire la acest caz, relatând că un militar din cadrul Ministerului Apărării al Federației Ruse, pe parcursul a șase ani, a falsificat opere de artă, unele dintre acestea fiind ulterior comercializate, iar altele expuse în Galeria Tretiakov. Este vorba despre „Maxim Koșkariov, căruia i se incriminează falsificarea lucrărilor pictorului și sculptorului Ernst Neizvestnîi. Acesta este învinuit și de încălcarea dreptului de autor (punctele „b" și „v" ale alin. (3) art. 146 CP) și de escrocherie în proporții deosebit de mari (alin. (4) art. 159 CP). Potrivit versiunilor anchetei, în perioada 2020-2026, Koșkariov a realizat nu mai puțin de 30 de picturi false. Acesta acționa în componența unui grup criminal care comercializa opere falsificate colecționarilor de artă din orașele Moscova și Sankt Petersburg, din regiunea Murauction houses, who facilitate the sale of forged works to collectors and museums for considerable sums. Over the years, it has been found that the authors of artistic forgeries are, in some cases, painters endowed with a special talent, who manage, through fraudulent means, to imitate the materials and techniques corresponding to the period in which the work attributed to a famous painter was supposedly created, thereby deceiving both experts and the public passionate about art. As a rule, they act within criminal groups. This year, such a case was documented in the Russian Federation: "At the end of May, Russia's Investigative Committee announced the opening of a criminal case concerning the forgery of works by the sculptor and painter Ernst Neizvestny. The accused is a Northern Fleet officer, Maxim Koshkariov" [20].

The newspaper "Novaya Gazeta" published, on 29 May 2026, extensive information about this case, reporting that a serviceman of the Russian Federation's Ministry of Defense, over a period of six years, forged works of art, some of which were subsequently sold, while others were exhibited at the Tretyakov Gallery. This concerns "Maxim Koshkariov, who is accused of forging the works of the painter and sculptor Ernst Neizvestny. He is also charged with copyright infringement (points 'b' and 'v' of paragraph (3), Article 146 of the Criminal Code) and large-scale fraud (paragraph (4), Article 159 of the Criminal Code). According to the investigation's version of events, between 2020 and 2026, Koshkariov produced no fewer than 30 fake paintings. He acted as part of a criminal group that sold forged works to art collectors in the cities of Moscow and St. Petersburg, in the Murmansk region, in the Moscow suburbs, and outside the Russian Federation. Through their unlawful actions, the group's members obtained 90 million rubles. Searches were also carried out at the Tretyakov Gallery. Representatives of the security services seized 37 paintings and 10 sculptures. Among these were objects that had been exhibited at the exhibition 'The Age of Neizvestny,' dedicat-

mansk, din suburbiile Moscovei, precum și în afara Federației Ruse. În urma acțiunilor ilicite, membrii grupării au obținut 90 de milioane de ruble. Percheziții au fost efectuate și în Galeria Tretiakov. Reprezentanții structurilor de forță au ridicat 37 de picturi și 10 sculpturi. Printre acestea se numără obiecte care au fost expuse în cadrul expoziției „Epoca lui Neizvestnîi", consacrată împlinirii a 100 de ani de la nașterea pictorului. În privința lui Koșkariov au fost dispuse măsuri preventive care i-au restrâns libertatea. Totodată, a fost aplicat sechestru asupra averii învinuitului, în valoare de 128 de milioane de ruble" [25].

În opinia cercetătorilor români, „Drepturile de autor ale unui titular sunt încălcate atunci când unul din actele care necesită autorizarea titularului drepturilor este executat de altcineva, fără a avea consimțământul titularului" [7, p. 85-86]. Este vorba de „lucrări literare și artistice precum romane, poeme, piese de teatru, jocuri, filme, opere muzicale, site-uri web, picturi, fotografii, sculpturi, design arhitectural etc." [2, p. 393].

În mod incontestabil, falsificatorii de opere de artă încalcă drepturile de autor, falsifică documente în scopul inducerii în eroare a experților și săvârșesc alte infracțiuni, urmărind comercializarea unor opere falsificate la prețul celor autentice. În cadrul studiului tipurilor de falsificatori, al modului de operare și al tehnicilor de falsificare utilizate de aceștia, autoarea Andreea Călugăriță a publicat informații cu privire la activitatea infracțională a câtorva dintre ei. Printre aceștia se regăsește „Eric Hebborn (Marea Britanie, 1934-1996), absolvent al Academiei Regale de Artă, a practicat o tehnică de tip tradiționalist, ignorată de experții moderni ai vremii [...]. El a ajuns să justifice falsurile ca fiind „etice, dacă acestea erau vândute experților și dealerilor, care ar fi trebuit să fie în măsură a discerne între original și fals"... Înarmat cu expertiză în privința hârtiei vechi și a anumitor detalii de producție datând din epoca pre-mecanică, și-a procurat acest suport dintr-un magazin londonez de antichități. Pasul al doilea a constat în a-i identifica pe

ed to the 100th anniversary of the painter's birth. Preventive measures restricting his freedom were ordered against Koshkariov. At the same time, the accused's assets, worth 128 million rubles, were seized" [25].

In the view of Romanian researchers, "The copyright of a rights holder is infringed when one of the acts requiring the authorization of the rights holder is carried out by someone else without the holder's consent" [7, p. 85-86]. This concerns "literary and artistic works such as novels, poems, plays, games, films, musical works, websites, paintings, photographs, sculptures, architectural designs, etc." [2, p. 393].

Indisputably, art forgers infringe copyright, forge documents in order to deceive experts, and commit other offenses, seeking to sell forged works at the price of authentic ones. In the course of studying the types of forgers, their *modus operandi* and the forgery techniques they use, the author Andreea Călugăriță published information about the criminal activity of several of them. Among these is "Eric Hebborn (United Kingdom, 1934–1996), a graduate of the Royal Academy of Art, [who] practiced a traditionalist-type technique, disregarded by the modern experts of his time [...]. He came to justify forgeries as 'ethical,' if they were sold to experts and dealers who ought to have been able to discern between the original and the fake" ... Armed with expertise regarding old paper and certain production details dating from the pre-mechanical era, he procured this material from a London antiques shop. The second step consisted of identifying the artists of the period in which the paper had been produced. At the same time, he had specialized in creating recipes for pigments with an aging effect and for ink obtained from oak sap, which made his forgeries virtually undetectable by laboratory dating analysis. The raw material for the act of forgery (the selected period paper) ultimately led to his discovery. In 1978, a curator at the National Gallery of Art in Washington DC noticed that two of the gallery's drawings, belonging to different artists, had been made on identical paper supports" [12]. Some sourc-

artiștii epocii în care fusese produsă hârtia. Totodată, se specializase în a crea rețete pentru pigmenți cu efect de învechire și a cernelii obținute din sevă de stejar, care făceau falsurile lui practic nedetectabile prin analiza de laborator a timpului. Materia primă pentru actul falsificării (hârtiile de epocă selecționate) a condus ,în cele din urmă, la descoperirea sa. În anul 1978, un custode al Galeriei Naționale de Artă din Washington DC a observat că două dintre desenele galeriei aparținând unor artiști diferiți fusese realizate pe suporturi identice de hârtie" [5, p. 162]. În unele surse se relatează că „Eric Hebborn a decedat în circumstanțe misterioase la Roma, în anul 1996. Presa a atribuit responsabilitatea pentru moartea falsificatorului mafiei italiene, cu care acesta ar fi colaborat, potrivit unor presupuneri, în ultimii ani ai vieții, precum și comercianților de opere de artă care ar fi fost prejudiciați ca urmare a activității sale. Potrivit informațiilor vehiculate de massmedia, ancheta privind circumstanțele decesului ar fi fost desfășurată cu neglijență, iar, conform unor surse, nici nu ar fi fost inițiată o cauză penală în legătură cu moartea lui Hebborn. Cazul și destinul controversat al falsificatorului au constituit ulterior subiectul unui film documentar și al unui roman polițist" [28].

Se știe că lumea mafiei controla activitățile ilicite desfășurate pe un anumit teritoriu și solicita cotă parte din mijloacele financiare obținute prin fraudă, ca taxă de protecție. În acest context nu putem exclude faptul că Eric Hebborn avea legături cu mafia italiană. După cum scrie Tom Ambros, „Ca urmare a puterii Mafiei, Camorrei și 'Ndranghetei, o treime din Italia este în ghearele crimei organizate..." [1, p. 169].

Evident, falsificatorii de opere de artă urmăresc, în principal, obținerea unor beneficii materiale prin intermediul înșelăciunii. Printre pictorii care au acumulat experiență infracțională în acest domeniu se regăsește John Myatt, „un artist britanic condamnat pentru falsificarea operelor de artă care, împreună cu John Drewe, a comis ceea ce a fost descris drept «cea mai mare fraudă artistică a secolului»" es report that "Eric Hebborn died under mysterious circumstances in Rome, in 1996. The press attributed responsibility for the forger's death to the Italian mafia, with which, according to some speculation, he had collaborated during the last years of his life, as well as to art dealers who may have been harmed as a result of his activity. According to information circulated by the media, the investigation into the circumstances of his death was allegedly conducted negligently, and, according to some sources, a criminal case in connection with Hebborn's death was not even opened. The case and the controversial fate of the forger later became the subject of a documentary film and of a detective novel" [28].

It is known that the world of the mafia controlled the illicit activities carried out in a given territory and demanded a share of the funds obtained through fraud, as a protection fee. In this context we cannot rule out the possibility that Eric Hebborn had ties to the Italian mafia. As Tom Ambros writes, "As a result of the power of the Mafia, the Camorra and the 'Ndrangheta, a third of Italy is in the grip of organized crime..." [1, p. 169].

Clearly, art forgers are primarily seeking to obtain material benefits through deception. Among the painters who have accumulated criminal experience in this field is John Myatt, "a British artist convicted of art forgery who, together with John Drewe, committed, as subsequently described as 'the biggest art fraud of the century'" [23].

Born in 1945 in the United Kingdom, John Myatt entered into "a criminal-type collaboration with John Drewe, a person versed in techniques of fraud... Drewe took on responsibilities for marketing and for forging provenance documents. Posing as a wealthy collector and potential donor, Drewe obtained meetings with directors and curators of leading museums, gradually gaining their trust. In this way, he gained unsupervised access to their archives, under the pretext of research for private purposes (a claim that was, in fact, true, though of an unlawful nature). Under such circumstances, original documents were removed

[23].

Născut în anul 1945 în Marea Britanie, John Myat a inițiat „o colaborare de tip infracțional cu John Drewe, persoană versată în tehnici ale escrocheriei... Drewe își asumă responsabilități de comercializare și de falsificare a actelor de proveniență. Pozând în colecționar înstărit și potențial donator, Drewe a obținut întrevederi cu directori și custozi ai unor muzee de prim rang, câștigându-le treptat încrederea. Astfel, el a dobândit acces nesupravegheat la arhivele acestora, sub pretextul cercetării în scopuri private (fapt, de altfel, adevărat, însă de natură ilicită). În asemenea circumstanțe, au fost sustrase înscrisuri originale din arhive, pentru a fi modificate la o dată ulterioară. Totodată, au fost falsificate cataloage existente ale unor artiști consacrați prin intercalarea de fotografii ale falsurilor. Prin urmare, prin crearea unor acte false de proveniență și prin falsificarea registrelor, s-a creat o confuzie greu de clarificat la nivelul mai multor generații de experți cercetători (bineînțeles, sub aspectul autenticității multora din operele de artă luate în evidență, chiar și a celor autentice)" [5, p. 163].

Analizând activitatea infracțională a lui John Myatt și John Drewe, observăm că falsificatorii de opere de artă nu se limitau la realizarea componentei tehnice a activității infracționale, constând în falsificarea unei picturi și prezentarea acesteia drept operă originală. Aceștia studiau modul de viață al colecționarilor care dispuneau de posibilități financiare pentru achiziționarea unor asemenea lucrări, precum și pasiunile și interesele acestora. De asemenea, nu ezitau să profite de oportunitățile oferite de evenimentele culturale pentru a se apropia de potențialele victime. Își adaptau modul de comunicare în funcție de nivelul de cultură și statutul social al acestor persoane și întreprindeau diverse acțiuni în vederea câștigării încrederii acestora. Totodată, analiza activității lui John Myatt și John Drewe permite evidențierea gradului de pericol pe care asemenea activități îl pot prezenta pentru patrimoniul cultural și societate. Prin falsificarea unor opere

from the archives, in order to be altered at a later date. At the same time, existing catalogues of established artists were falsified by inserting photographs of the forgeries. Consequently, through the creation of false provenance documents and the falsification of registers, confusion was created that would prove difficult to resolve across several generations of expert researchers (naturally, as regards the authenticity of many of the works of art placed on record — including the authentic ones)" [5, p. 163].

Analyzing the criminal activity of John Myatt and John Drewe, we observe that art forgers did not limit themselves to carrying out the technical component of the criminal activity, consisting of forging a painting and presenting it as an original work. They studied the way of life of collectors who had the financial means to acquire such works, as well as their passions and interests. Nor did they hesitate to take advantage of the opportunities offered by cultural events in order to get close to potential victims. They adapted their manner of communication according to the level of culture and social status of these persons and undertook various actions aimed at winning their trust. At the same time, the analysis of John Myatt's and John Drewe's activity makes it possible to highlight the degree of danger that such activities can pose to cultural heritage and to society. By forging works of art and archival documents, they deliberately distorted historical truth, the restoration of which subsequently requires considerable effort on the part of researchers. In the course of investigations, other art forgers were also exposed. According to statements by experts in this field, "Elmyr de Hory was an art-forger painter of Hungarian origin (born on 14 April 1906 in Budapest, Hungary — died on 11 December 1976, Ibiza, Spain). He is claimed to have been responsible for producing more than a thousand forgeries that were sold to renowned art galleries around the world" [22].

As the author Andreea Călugăriță notes, "In an initial phase, de Hory relied exclusively on paper as a support, also creating works of minor stakes. The paper

de artă și documente de arhivă, aceștia au denaturat în mod intenționat adevărul istoric, a cărui restabilire presupune, ulterior, eforturi considerabile din partea cercetătorilor. Pe parcursul investigațiilor au fost deconspirați și alți falsificatori de opere de artă. Din afirmațiile unor experți în acest domeniu, reiese că „Elmyr de Hory a fost un pictor falsificator de artă de origine maghiară (născut la 14 aprilie 1906 la Budapesta, Ungaria - decedat la 11 decembrie 1976, Ibiza, Spania). Se pretinde că a fost responsabil de producerea a peste o mie de falsuri care au fost vândute galeriilor de artă de renume din întreaga lume" [22].

După cum menționează autoarea Andreea Călugăriță, „Într-o fază inițială de Hory a recurs, în mod exclusiv, la hârtie ca suport, creând și lucrări cu mizã minoră. Hârtia era procurată din dezmembrarea unor cărți vechi sau din achiziționarea unor materiale (hârtie franțuzească veche, filigranată). Într-o fază ulterioară, și-a procurat pânzele prin cumpărarea unor lucrări din secolul XIX-lea de la târgurile de vechituri din Paris. Acestea erau răzuite până la grund și re-pictate. Pentru obținerea unui efect de învechire, de Hory a folosit două tipuri (larg accesibile) de lac, unul asigurând efectul de crachelare (crăparea suprafeței), altul dând o patină galbenă. De Hory a negat constant și în mod vehement că s-ar fi ocupat de falsificarea semnăturilor susținând că aceasta revenea asociatului său. Succesul pe piață a fost asigurat, într-o măsură covârșitoare, de complicele său Fernand Legros, în calitatea sa dublă de comerciant și de partener. Acesta a reușit să coopteze experți, în special recunoscuți de către guvernul francez, care să gireze autenticitatea lucrărilor" [5, p. 162-163].

Așadar, și în acest caz, infractorii au reușit să corupă unii experți, determinându-i să confirme în mod fraudulos autenticitatea unor opere de artă falsificate. Analizând participarea experților în artă la infracțiunile ce atentează la bunurile culturale, autorii Iurie Larii și Marius-Ioan Mureșan consideră că unii dintre ei „realizează evaluarea valorilor culturale vândute sau revândute. Anume aceștia sunt cei care was procured from dismantling old books or from acquiring materials (old, watermarked French paper). In a later phase, he procured his canvases by buying nineteenth-century works from Parisian flea markets. These were scraped down to the base and repainted. To achieve an aging effect, de Hory used two widely available types of varnish, one producing a crackling effect (cracking of the surface), the other giving a yellow patina. De Hory consistently and vehemently denied that he was responsible for forging signatures, claiming that this fell to his associate. Success on the market was ensured, to an overwhelming degree, by his accomplice Fernand Legros, in his dual capacity as dealer and partner. The latter succeeded in co-opting experts, particularly ones recognized by the French government, to vouch for the authenticity of the works" [5, p. 162-163].

Thus, in this case, as well, the criminals managed to corrupt certain experts, inducing them to fraudulently confirm the authenticity of forged works of art. Analyzing the participation of art experts in offenses targeting cultural property, the authors Iurie Larii and Marius-Ioan Mureșan consider that some of them "carry out the appraisal of cultural valuables that are sold or resold. It is precisely these persons who determine the originality of the 'merchandise' and set the prices, taking their bearings from 'black market' rates" [9, p. 81].

The analysis carried out reveals that art forgers have repeatedly benefited from the services of corrupt experts. The painter Wolfgang Beltracchi (born 4 February 1951 in Germany) has also come to the attention of law enforcement bodies; it is noted about him that "he is a former German art forger and visual artist who has admitted to forging hundreds of paintings in an international art fraud, collecting millions of euros" [24].

Studying Wolfgang Beltracchi's unlawful activity, the author Andreea Călugăriță notes that "This offender displays the ingenious particularity of having painted originals — in other words, works that certain painters could have painted.

determină originalitatea „mărfii" și fixează prețurile, orientându-se la tarifele „pieței negre" [9, p. 81].

Analiza efectuată relevă că falsificatorii operelor de artă au beneficiat în repetate rânduri de serviciile experților corupți. În atenția organelor de drept a ajuns și pictorul Wolfgang Beltracchi (născut pe 4 februarie 1951 în Germania), despre care se menționează că „este un fost falsificator de artă și artist vizual german care a recunoscut că a falsificat sute de picturi într-o escrocherie internațională în domeniul artei, încasând milioane de euro" [24].

Studiind activitatea ilicită a lui Wolfgang Beltracchi, autoarea Andreea Călugăriță subliniază că „Acest infractor prezintă particularitatea ingenioasă de a fi pictat originale, cu alte cuvinte, opere pe care anumiți pictori le-ar fi putut picta. Conform unui interviu de dată recentă, obiectul falsificării poate fi aproape oricare, observându-se însă o predilecție pentru artiști cum sunt Max Ernst, Raoul Dufy sau Fernand Leger. Pe lângă crearea unor opere complet noi, Beltracchi s-a ocupat și cu falsificarea unor opere dispărute. Falsificatorul expert a acționat pe toate cele trei paliere: artistic, falsificare de înscrisuri și credibilitate socială. Sub aspect artistic, a folosit pânze și culori ușor de procurat în epoca din care se presupune că ar fi datat lucrarea; sub aspectul falsificării proveniență ei, a confecționat cu grijă și a învechit logo-urile diverșilor comercianți de artă, iar sub aspectul justificării colecției sale, a pretins că aceasta ar constitui o moștenire din partea familiei soției, dintr-un tezaur ascuns înainte de izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial. În timp, falsurile sale au fost înscrise în cataloage, invadând muzeele și casele unor personalități înstărite. Singura eroare tehnică a fost, după cum singur admite, folosirea unui alb de titan contemporan. Ca atare, deși considerat de către experți drept unul din cei mai buni falsificatori de pe piață, Beltracchi nu s-a putut sustrage investigațiilor, ajungând să execute, în cele din urmă, o pedeapsă privativă de libertate" [5, p. 165].

According to a recent interview, the object of the forgery can be almost anything, though a predilection is observed for artists such as Max Ernst, Raoul Dufy or Fernand Léger. Besides creating entirely new works, Beltracchi also engaged in forging lost works. The expert forger operated on all three levels: artistic, document forgery, and social credibility. On the artistic level, he used canvases and paints that were easy to procure from the era to which the work was supposed to date; as regards forging its provenance, he carefully manufactured and aged the logos of various art dealers, and as regards justifying his collection, he claimed that it constituted an inheritance from his wife's family, from a hoard hidden before the outbreak of the Second World War. Over time, his forgeries were entered into catalogues, invading the museums and homes of wealthy individuals. His only technical error was, as he himself admits, the use of a contemporary titanium white. As such, although considered by experts to be one of the best forgers on the market, Beltracchi could not escape investigation, ultimately coming to serve a custodial sentence" [5, p. 165].

Besides forgers of works of art, forgers have also emerged from among treasure hunters. Thus, "A funeral director, who is also a treasure hunter in his spare time, 'deceived thousands of people when he lied, saying that he had found with a metal detector an 1,800-year-old Roman brooch" [29].

In fact, the treasure hunter "forged a 'Roman brooch' which he bought on eBay. Jason Price claimed to have unearthed the horse-shaped figurine from a field near Leasingham, Lincolnshire, United Kingdom, in 2019, and was paid £5,000 for it to be displayed in a museum. In reality, Price 'chose to exploit the rich heritage of Lincolnshire County' by planting the brooch which he had bought online, said Will Mason, head of the culture department at Lincolnshire County Council, quoted by the BBC. Price, 54, of Purcell Close, Grantham, had previously been sentenced to 12 months' imprisonment, suspended, by Lincoln Crown

Pe lângă falsificatorii operelor de artă au apărut falsificatori și din rândul căutătorilor de comori. Astfel, „Un director de pompe funebre, care este și vânător de comori în timpul liber, „a înșelat mii" de oameni atunci când a mințit spunând că a găsit cu detectorul de metale o fibulă romană veche de 1.800 de ani" [29].

De fapt, căutătorul de comori „a falsificat o „broșă romană" pe care a cumpărat-o de pe eBay. Jason Price a susținut că a scos la suprafață figurina reprezentând un cal dintr-un câmp din apropiere de Leasingham, Lincolnshire, Marea Britanie, în 2019, și a fost plătit cu 5.000 de lire sterline pentru ca aceasta să fie expusă într-un muzeu. În realitate, Price „a ales să exploateze bogatul patrimoniu al comitatului Lincolnshire" plantând fibula pe care o cumpărase online, a declarat Will Mason, șeful departamentului de cultură din cadrul Consiliului Comitatului Lincolnshire, citat de BBC. Price, în vârstă de 54 de ani, din Purcell Close, Grantham, a fost condamnat anterior la o pedeapsă de 12 luni de închisoare cu suspendare de către Tribunalul Coroanei din Lincoln, după ce a recunoscut patru capete de acuzare pentru fraudă prin declarații false. Price, care servise anterior în Marina Regală, a afirmat inițial că a găsit fibula din aliaj de cupru la o adâncime de 20 cm sub pământ, în timpul unui eveniment caritabil intitulat Detecting for Veterans (Detectare pentru veterani). Obiectul, cunoscut sub numele de Fibula cu cal din Leasingham, a fost considerat o descoperire semnificativă. A fost expus la Muzeul The Collection din Lincoln și a apărut, de asemenea, într-o emisiune de televiziune de pe Channel 4 intitulată Great British History Hunters. Primele îndoieli au apărut în februarie 2023, după ce Price i-a prezentat alte obiecte „romane" Lisei Brundle, ofițer de legătură pentru descoperiri arheologice în cadrul consiliului. După acest moment, „fibula romană" a fost trimisă la Historic England pentru expertiză, care a confirmat că aceasta nu data dinainte de secolul al XVI-lea" [29].

Este un caz care confirmă prejudiciul adus civilizației umane de persoanele care

Court, after admitting four counts of fraud by false representation. Price, who had previously served in the Royal Navy, initially claimed to have found the copper-alloy brooch at a depth of 20 cm underground, during a charity event called Detecting for Veterans. The object, known as the Leasingham Horse Brooch, was considered a significant find. It was displayed at The Collection Museum in Lincoln and also appeared in a Channel 4 television programme called Great British History Hunters. The first doubts arose in February 2023, after Price showed other 'Roman' objects to Lisa Brundle, the finds liaison officer for the council. After that point, the 'Roman brooch' was sent to Historic England for expert examination, which confirmed that it did not date from before the 16th century" [29].

This is a case that confirms the harm inflicted on human civilization by persons who forge works of art, as well as other artifacts. Using similar methods, totalitarian regimes reshaped the history of the peoples they subjugated, depriving them of national identity. Alongside physical genocide, the population was also subjected to a process of cultural genocide. Our own compatriots went through such an experience during the period of the totalitarian communist regime. It should be noted that, even at present, there are treasure hunters in the Republic of Moldova who, at any moment, could present us with false artifacts in order to confirm the Soviet pseudo-theory according to which Moldovans are not Romanians.

As regards the forgery of works of art, it is necessary to recall the controversial history concerning certain paintings identified on the territory of the Republic of Moldova, which were claimed to have been stolen from the Hermitage collection in the Russian Federation. It all began with the statements made on 6 June 2008 by Vladimir Voronin, then President of the Republic of Moldova, at the informal meeting of the leaders of the CIS member states, held in the city of St. Petersburg. He stated that law enforcement officers of the Republic of Moldova, following investiga-

falsifică opere de artă, precum și alte artefacte. Utilizând metode similare, regimurile totalitare au remodelat istoria popoarelor pe care le-au subjugat, privându-le de identitate națională. Pe lângă genocidul fizic, populația era supusă și unui proces de genocid cultural. Printr-o asemenea experiență au trecut și conaționalii noștri în perioada regimului totalitar comunist. De remarcat este faptul că, și la etapa actuală, în Republica Moldova există căutători de comori care, în orice moment, ne pot prezenta artefacte false pentru a confirma pseudo-teoria sovietică potrivit căreia moldovenii nu sunt români.

În ceea ce privește falsificarea operelor de artă, este necesar să amintim istoria controversată referitoare la unele picturi identificate pe teritoriul Republicii Moldova, despre care s-a afirmat că ar fi fost sustrase din colecția Ermitajului din Federația Rusă. Totul a pornit de la declarațiile făcute la 6 iunie 2008 de Vladimir Voronin, președintele Republicii Moldova la acea vreme, în cadrul reuniunii informale a conducătorilor statelor membre ale CSI, care a avut loc în orașul Sankt Petersburg. Acesta a declarat că lucrătorii organelor de drept din Republica Moldova, în urma investigațiilor desfășurate în perioada 2006-2008, au reușit să identifice două opere de artă sustrase din Ermitaj, care urmau să fie restituite instituției vizate.

În aceeași zi, mass-media din Federația Rusă a publicat o serie de articole referitoare la acest subiect. Una dintre surse menționa: „Moldova va restitui Rusiei picturile găsite pe teritoriul republicii, care au fost furate din Ermitaj în anul 2006, a anunțat președintele Moldovei, Vladimir Voronin, în cadrul întâlnirii cu președintele Rusiei, Dmitri Medvedev, relatează RIA „Novosti" [...]. Medvedev a menționat că este o informație bună: «În mod special este plăcut să o auzim aici, la Petersburg. Mulțumim» – a adăugat el" [27].

Pe pagina oficială a președintelui Federației Ruse a fost publicat mesajul lui Vladimir Voronin, în care se preciza că „La întâlnirea conducătorilor de state au fost discutate diferite aspecte ale relațiilor co-

tions carried out during 2006–2008, had succeeded in identifying two works of art stolen from the Hermitage, which were to be returned to that institution.

On the same day, the media of the Russian Federation published a series of articles on this subject. One source stated: "Moldova will return to Russia the paintings found on the republic's territory, which were stolen from the Hermitage in 2006, announced the President of Moldova, Vladimir Voronin, at his meeting with the President of Russia, Dmitry Medvedev, reports RIA 'Novosti' [...]. Medvedev noted that this is good news: 'It is especially pleasant to hear this here, in Petersburg. Thank you,' he added" [27].

On the official website of the President of the Russian Federation, a message from Vladimir Voronin was published, in which it was stated that "At the meeting of the heads of state, various aspects of trade and economic relations were discussed. There was an exchange of views on the current situation [...]. 'I came to St. Petersburg with good news,' said Vladimir Voronin. The republic's internal affairs bodies, over the course of a year and a half, carried out operational investigative activities and achieved results in the case. Three days ago, two paintings that had been stolen from the Hermitage in 2006 were identified in the Republic of Moldova. The offenders were detained while attempting to sell them abroad. We seized them from the criminals. Criminal proceedings are currently underway, and we will subsequently return them to the Hermitage,' the president stated specifically [26].

Subsequently, circumstances arose that generated criticism and affected the image both of the law enforcement bodies of the Republic of Moldova and of President Vladimir Voronin. Thus, one of the previously cited sources noted that "For its part, the Russian authority for the protection of cultural property, 'Rossvyazokhrankultura,' announced that it had no information according to which paintings had been stolen from the Hermitage in 2006, stated the institution's deputy head, Anatoli Vilkov.

mercial-economice. A avut loc un schimb de opinii cu privire la situația actuală [...]. „Eu am venit în Sankt Petersburg cu noutăți bune», a spus Vladimir Voronin. Organele afacerilor interne ale republicii, pe parcursul unui an și jumătate, au desfășurat activități operative de investigații și au obținut rezultate în cazul dosarului. În urmă cu trei zile, au fost identificate în Republica Moldova două picturi care, în anul 2006, au fost furate din Ermitaj. Infractorii au fost reținuți în timp ce încercau să le comercializeze peste hotare. Noi le-am ridicat de la infractori. La moment, se desfășoară activități de urmărire penală, iar ulterior le vom restitui Ermitajului", a punctat în mod special președintele" [26].

Ulterior, au survenit circumstanțe care au generat critici și au afectat imaginea atât a organelor de drept din Republica Moldova, cât și a președintelui Vladimir Voronin. Astfel, una dintre sursele citate anterior menționa că „La rândul său, autoritatea rusă pentru protecția bunurilor culturale „Россвязьохранкультура" a anunțat că nu dispune de informații potrivit cărora, în anul 2006, din Ermitaj ar fi fost furate picturi, a declarat locțiitorul instituției, Anatoli Vilkov. „Nicio adresare nu a parvenit în cadrul instituției noastre cu privire la stabilirea autenticității picturilor găsite de organele afacerilor interne ale Moldovei. În legătură cu informația apărută, noi am expediat un demers organelor competente din Moldova, cu rugămintea de a ne expedia imaginile picturilor identificate, pentru a demara expertiza în scopul stabilirii autenticității acestora și a locului de unde puteau fi furate", a afirmat Vilkov. Din declarațiile reprezentantului administrației președintelui Moldovei reiese că angajații MAI al republicii au ridicat aceste picturi în timp ce se încerca comercializarea lor în orașul Chișinău și că este vorba despre opere de artă atribuite lui Polenov și Ioganson" [27].

În mod evident, valoarea unui bun cultural, definit drept „«obiecte și documente ce au o valoare culturală sau istorică», se stabilește în urma unei expertize complexe, prin intermediul căreia specialiștii con-

'No inquiry has been received by our institution concerning the establishment of the authenticity of the paintings found by the internal affairs bodies of Moldova. In connection with the information that has appeared, we have sent a request to the competent bodies in Moldova, asking them to send us images of the identified paintings, in order to initiate an expert examination aimed at establishing their authenticity and the place from which they could have been stolen,' Vilkov stated. From the statements of the representative of the Moldovan president's administration, it emerges that officers of the republic's Ministry of Internal Affairs seized these paintings while an attempt was being made to sell them in the city of Chișinău, and that they are works of art attributed to Polenov and Ioganson" [27].

Clearly, the value of a cultural item, defined as "objects and documents having a cultural or historical value," is established following a complex expert examination, through which specialists confirm the material value of these objects, as well as their authenticity and uniqueness as an integral part of a country's history and culture" [14, p. 27].

Nor was the response of the administration of the Russian State Museum long in coming; it goes as follows: "The paintings that Moldova wishes to bring back to Russia do not belong to the museum. The Russian State Museum (ГРМ) rejects the claim that the paintings referred to by the President of Moldova, Vladimir Voronin, and which he promised to return to Russia, disappeared from the holdings of the Russian State Museum [...]. The institution's press service stated that, from August 2006 to March 2007, the museum's holdings were audited several times by the authorities responsible for culture and the protection of cultural property. Following the inspections, no serious irregularities were identified in the organization, record-keeping, and protection of the museum's collection [...]. The Hermitage likewise reported that the paintings referred to by Vladimir Voronin have nothing to do with their insti-

firmă valoarea materială a acestor obiecte, precum și autenticitatea și unicitatea acestora ca parte integrantă a istoriei și culturii unei țări" [14, p. 27].

Nu a întârziat nici răspunsul administrației Muzeului Rus de Stat, care avea următorul conținut: „Picturile pe care Moldova dorește să le readucă în Rusia nu aparțin muzeului. Muzeul Rus de Stat (ГРМ) respinge informația potrivit căreia picturile despre care a vorbit președintele Moldovei, Vladimir Voronin, și pe care acesta a promis că le va restitui Rusiei ar fi dispărut din fondul Muzeului Rus de Stat [...]. Serviciul de presă al instituției a declarat că, din august 2006 până în martie 2007, fondurile muzeului au fost supuse auditului de câteva ori de către autoritățile responsabile de cultură și de protecția bunurilor culturale. În urma inspecțiilor nu au fost identificate nereguli grave în domeniul organizării, evidenței și protecției colecției muzeului [...]. În Ermitaj, de asemenea, au relatat că picturile la care s-a referit Vladimir Voronin nu au nicio legătură cu instituția lor" [31].

La cinci zile de la evenimentul desfășurat la Sankt-Petersburg, corespondentul Vlad Litovcenko consemna următoarele: „Președintele Moldovei s-a grăbit cu picturile. Expertiza picturilor, care chipurile ar fi fost furate din colecția Ermitajului, despre returnarea cărora, săptămâna trecută, a fost anunțat președintele Dmitri Medvedev de către președintele Moldovei Vladimir Voronin, se amână pentru o perioadă nedeterminată. Din anunțurile publicate de agențiile de știri, experții moldoveni încă nu sunt gata să ofere un răspuns cu privire la apartenența picturilor, care anterior ar fi fost considerate opere de artă a pictorilor Vasili Polenov și Boris Ioganson. De fapt, experții ruși au pus la îndoială autenticitatea acestor picturi după discursul lui Vladimir Voronin... Muzeografii din Sankt-Petersburg s-au revoltat, afirmând că din Ermitaj de mult timp nu au fost furate picturi. „La noi nimic nu a dispărut. Noi nu înțelegem ce vor să ne restituie? Suntem mirați de informația auzită", a spus șeful serviciului de presă al Ermitajului, Larisa tution" [31].

Five days after the event in St. Petersburg, the correspondent Vlad Litovcenko wrote the following: "The President of Moldova was hasty about the paintings. The expert examination of the paintings, which allegedly had been stolen from the Hermitage collection, and whose return President Dmitry Medvedev was informed of last week by the President of Moldova, Vladimir Voronin, is being postponed for an indefinite period. According to announcements published by news agencies, Moldovan experts are still not ready to give an answer regarding the attribution of the paintings, which had previously been considered works by the painters Vasily Polenov and Boris Ioganson. In fact, Russian experts questioned the authenticity of these paintings after Vladimir Voronin's speech... Museum specialists in St. Petersburg were outraged, stating that no paintings have been stolen from the Hermitage for a long time. 'Nothing has disappeared from our collection. We don't understand what they want to return to us? We are surprised by the information we have heard,' said the head of the Hermitage press service, Larisa Korabelnikova. Shortly afterward, news agencies, citing the Moldovan Ministry of Internal Affairs, named the authors of the identified paintings — Vasily Polenov and Boris Ioganson (the painting in question was 'Rabfak idyot' ['The Workers' Faculty Is Marching']) — with an approximate estimate of the price of these paintings, which, in the view of Moldovan police officers, would reach the sum of 2 million dollars. According to the publication 'Kommersant,' representatives of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova stated that the works of art identified in Chișinău were among the 221 exhibits whose disappearance from the Hermitage's holdings had been established in 2006, during a planned internal inspection of the museum" [17].

The same author states that "This information caused even greater bewilderment among the museum's specialists. The Hermitage even issued an official statement, in which it specified: 'In connection

Korabelnikova. La scurt timp, agenţiile de informaţii, cu referire la MAI al R. Moldova, au numit numele autorilor picturilor identificate – Vasili Polenov şi Boris Ioganson (era vorba despre pictura „Рабфак идет"), cu estimarea aproximativă a preţului acestor picturi, care, în viziunea poliţiştilor moldoveni, ar ajunge la suma de 2 mln. de dolari. Potrivit publicaţiei „Ъ", reprezentanţii Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova au comunicat că operele de artă identificate la Chişinău se numărau printre cele 221 de exponate a căror dispariţie din fondurile Ermitajului fusese constatată în anul 2006, în cadrul unei verificări interne planificate a muzeului" [17].

Acelaşi autor afirmă că „Această informaţie a provocat o şi mai mare nedumerire în rândul specialiştilor muzeului. Ermitajul a difuzat chiar şi o declaraţie oficială, în care se preciza: „În legătură cu apariţia şi difuzarea în mass-media a informaţiei privind transmiterea către Federaţia Rusă a picturilor descoperite în Republica Moldova, despre care se afirmă că ar fi fost sustrase din Ermitaj în anul 2006, Muzeul de Stat Ermitaj informează că nu deţine nicio informaţie cu privire la identificarea în Republica Moldova a unor bunuri aparţinând Ermitajului. Colecţia de pictură a Muzeului de Stat Ermitaj a fost verificată din nou de către Comisia guvernamentală pentru verificarea fondului muzeal în anul 2007. În urma acestei verificări a fost constatată lipsa unei singure picturi, care fusese transmisă în anul 1954 Muzeului Religiei şi Ateismului, de unde aceasta a fost furată în anul 1976. O nouă lipsă de rigoare în selectarea şi în momentul prezentării informaţiilor provoacă regret". Specialiştii în istoria artei din Sankt Petersburg – cercetători specializaţi în pictura rusă şi sovietică – au calificat, de asemenea, declaraţia domnului Voronin drept prematură. Astfel, cercetătorul ştiinţific principal al Muzeului Rus, doctor în istoria artelor, Aleksei Boiko, a declarat că îi „provoacă serioase îndoieli probabilitatea ca în colecţia Ermitajului să se fi aflat opere ale renumitului pictor sovietic Boris Ioganson (de altfel, tabloul „Рабфак идет" se află în Galeria

with the appearance and dissemination in the media of information concerning the handover to the Russian Federation of the paintings discovered in the Republic of Moldova, which are claimed to have been stolen from the Hermitage in 2006, the State Hermitage Museum reports that it has no information concerning the identification, in the Republic of Moldova, of any property belonging to the Hermitage. The painting collection of the State Hermitage Museum was again inspected by the Governmental Commission for the Verification of Museum Holdings in 2007. Following this inspection, the absence of a single painting was established, which had been transferred in 1954 to the Museum of Religion and Atheism, from which it was stolen in 1976. A further lack of rigor in the selection and presentation of information is regrettable.' Art history specialists in St. Petersburg — researchers specializing in Russian and Soviet painting — likewise described Mr. Voronin's statement as premature. Thus, the Russian Museum's principal research fellow, Doctor of Art History Aleksei Boiko, stated that he had 'serious doubts' about the likelihood that the Hermitage's collection could have contained works by the renowned Soviet painter Boris Ioganson (moreover, the painting 'Rabfak idyot' is held at the Tretyakov Gallery). As for Vasily Polenov, he noted that, in theory, the Hermitage could have held works originating from the former imperial collections, since it is known, for example, that Emperor Alexander III collected works by Polenov [...]. According to information communicated to the news agency 'Fontanka' by the press service of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova, 'the results of the expert examination of the paintings are still not available even now, and it is not known when they will be available' (it had previously been assumed that the examination would be completed within the following days). It is also relevant that representatives of the Main Directorate of Internal Affairs of St. Petersburg stated that they had no knowledge of any theft of works of art from the Hermitage in 2006" [17].

Tretiakov)". În ceea ce îl privește pe Vasili Polenov, acesta a menționat că, teoretic, în Ermitaj s-ar fi putut afla opere provenite din fostele colecții imperiale, întrucât este cunoscut faptul că, de exemplu, împăratul Alexandru al III-lea colecționa lucrări ale lui Polenov [...]. Potrivit informațiilor comunicate agenției de presă „Fontanka" de către Serviciul de presă al MAI al Republicii Moldova, „rezultatele expertizei picturilor nu sunt disponibile nici până în prezent și nu se cunoaște când vor fi disponibile" (anterior se presupunea că expertiza urma să fie finalizată în zilele următoare). De asemenea, este relevant faptul că reprezentanții Direcției Generale de Afaceri Interne din Sankt Petersburg au declarat că nu aveau cunoștință despre vreun furt de opere de artă din Ermitaj în anul 2006" [17].

Analizând situația descrisă, se poate constata că organele de drept din Republica Moldova și, implicit, președintele Vladimir Voronin au devenit victime ale falsificatorilor operelor de artă. Este cert faptul că escrocii au fost reținuți în municipiul Chișinău în momentul în care încercau să comercializeze lucrările falsificate. Ulterior, într-un interval scurt de timp, unul dintre lucrătorii operativi ar fi raportat conducerii Ministerului Afacerilor Interne despre reținerea unui grup de infractori, prezentând, în mod eronat, informația potrivit căreia aceștia ar fi sustras din Muzeul Ermitaj mai multe picturi de o valoare considerabilă.

Conducerea Ministerului Afacerilor Interne, preocupată de raportarea indicatorilor de performanță, a prezentat cazul președintelui Vladimir Voronin, care, la rândul său, în lipsa unor informații suficient de clare și verificate cu privire la datele și împrejurările acestei situații, a făcut declarații în fața presei la Sankt Petersburg, referindu-se la „rezultatele" obținute de ofițerii operativi din Republica Moldova, precum și la intenția sa de a restitui picturile Muzeului Ermitaj. În mod evident, la acel moment, afirmațiile unui general sovietic, absolvent al Academiei Ministerului Afacerilor Interne al URSS, nu au fost supuse unei contestări publice imediate. Ulterior, însă, acest episod a avut consecințe

Analyzing the situation described, it can be established that the law enforcement bodies of the Republic of Moldova, and, by extension, President Vladimir Voronin, became victims of art forgers. It is certain that the fraudsters were detained in the city of Chișinău at the moment when they were attempting to sell the forged works. Subsequently, within a short period of time, one of the operational officers apparently reported to the leadership of the Ministry of Internal Affairs the detention of a group of offenders, erroneously presenting information according to which they had allegedly stolen several paintings of considerable value from the Hermitage Museum.

The leadership of the Ministry of Internal Affairs, concerned with reporting performance indicators, presented the case to President Vladimir Voronin, who, in turn, lacking sufficiently clear and verified information regarding the facts and circumstances of the situation, made statements to the press in St. Petersburg, referring to the "results" obtained by operational officers of the Republic of Moldova, as well as to his intention to return the paintings to the Hermitage Museum. Clearly, at that moment, the statements of a Soviet general, a graduate of the Academy of the Ministry of Internal Affairs of the USSR, were not subjected to immediate public challenge. Subsequently, however, this episode had significant consequences for Vladimir Voronin's professional reputation.

It should be noted that another Soviet general, A. Gurov, warned the trainees of the Moscow Internal Affairs Academy that among fraudsters were individuals specialized in "manufacturing jewelry from base metals, which they polished and sold at the price of gold items, as well as in producing fake paintings, icons, antiques, etc." [15, p. 153]. It is a known fact that numerous offenders developed the experience and skills necessary to reproduce works of art while in detention. In one of the articles published in the journal "The Soviet Teacher," in 1969, the author noted: "Iura D., a native of Chișinău, ended up in the colony

semnificative asupra reputației profesionale a lui Vladimir Voronin.

Este necesar de menționat că un alt general sovietic, A. Gurov, îi atenționa pe cursanții Academiei de Interne din Moscova asupra faptului că printre escroci se regăsesc indivizi specializați în „confecționarea bijuteriilor din metale simple, pe care le lustruiau și le comercializau la prețul celor din aur, precum și în realizarea unor picturi false, icoane, obiecte de anticariat etc." [15, p. 153]. Este cunoscut faptul că numeroși infractori și-au dezvoltat experiența și abilitățile necesare pentru reproducerea unor opere de artă în timpul detenției. În unul dintre articolele publicate în revista „Învățătorul Sovietic", în anul 1969, autorul menționa: „Iura D., originar din Chișinău, a nimerit în colonie fiindcă a comis mai multe acte huliganice. Acasă era alintat din cale afară, căci părinții trăiau bine și el avea de toate... În colonie tot timpul liber și-l consacra picturii... Îi plăcea mai ales să facă reproduceri de pe lucrările marilor pictori I. Levitan, I. Șișkin, V. Vasnețov ș.a. Patru reproducții, executate de fostul condamnat, înfrumusețează acum dormitoarele coloniei" [18, p. 59]. În continuare, același autor menționează că „până la eliberarea sa condiționată înainte de termen, Iura D. a realizat o reproducere a lucrării „Ultima zi a orașului Pompei" de K. Briulov" [18, p. 59].

Pe lângă abilitățile de a picta, mulți condamnați puteau falsifica destul de iscusit diferite documente. De exemplu, „condamnatul L. eliberându-se din locurile de detenție, a înscris în carnetul de muncă informația precum că în perioada 1948-1963 el a lucrat contabil la mai multe sectoare ale unei uzine. În realitate, în acea perioadă el nu lucra, ci executa pedeapsa privativă de libertate la instituții de detenție" [19, p. 32]. Astfel de „specialiști" au ajuns, la începutul anilor '90 ai secolului trecut, în raioanele din partea de est a Republicii Moldova, aflate sub controlul regimului separatist de la Tiraspol, unde au contribuit la constituirea unor grupări criminale specializate în traficul de droguri, arme și persoane, precum și în activități de escrocherie asociate comercializării mărfurilor contrafăcute.

because he had committed several acts of hooliganism. At home he had been thoroughly spoiled, since his parents lived well and he wanted for nothing... In the colony he devoted all his free time to painting... He particularly liked making reproductions of the works of the great painters I. Levitan, I. Shishkin, V. Vasnetsov and others. Four reproductions, made by the former convict, now adorn the colony's dormitories" [18, p. 59]. Further on, the same author notes that "before his conditional early release, Iura D. produced a reproduction of the work 'The Last Day of Pompeii' by K. Bryullov" [18, p. 59].

Besides the ability to paint, many convicts were also quite skilled at forging various documents. For example, "the convict L., upon his release from places of detention, entered in his work record book information stating that during the period 1948–1963 he had worked as an accountant in several sections of a factory. In reality, during that period he was not working, but was serving a custodial sentence in places of detention" [19, p. 32]. Such "specialists" arrived, at the beginning of the 1990s, in the districts of the eastern part of the Republic of Moldova, under the control of the separatist regime in Tiraspol, where they contributed to the formation of criminal groups specializing in the trafficking of drugs, weapons and persons, as well as in fraudulent activities associated with the sale of counterfeit goods. A similar situation was observed during the period when Vladimir Voronin was nearing the end of his second term as President of the Republic of Moldova. During that period, European experts stated: "Specialized reports continue to record cases of smuggling along the Transnistrian segment of the Moldovan-Ukrainian border" [4, p. 155]. Subsequently, through fraudulent operations, smuggled goods were transported to the districts on the right bank of the Dniester River, for the purpose of selling them there. In a similar manner, forged works of art also made their way into the Republic of Moldova, works whose actual value did not exceed 100 US dollars, while the fraud-

O situație similară se atesta și în perioada în care Vladimir Voronin se afla spre finalul celui de-al doilea mandat de președinte al Republicii Moldova. În acea perioadă, experții europeni declarau: „Rapoartele specializate mai înregistrează cazuri de contrabandă pe segmentul transnistrean al frontierei moldo-ucrainene" [4, p. 155]. Ulterior, prin intermediul unor operațiuni frauduloase, mărfurile de contrabandă erau transportate în raioanele situate pe malul drept al râului Nistru, în vederea comercializării acestora. Într-un mod similar ajungeau în Republica Moldova și opere de artă falsificate, a căror valoare reală nu depășea 100 de dolari SUA, în timp ce escrocii pretindeau că acestea sunt autentice și că valoarea lor s-ar ridica la milioane de dolari. Reieșind din cele expuse, considerăm că angajații organelor de drept care au investigat cazul presupuselor picturi sustrase din Ermitaj s-au aflat într-o situație dificilă, determinată, în principal, de faptul că nu au solicitat opinia unui expert în domeniul artei. În acest context, este de remarcat faptul că, în anul 2007, în cadrul unei conferințe științifice consacrate protecției juridice a bunurilor culturale, la care a participat și conducerea Ministerului Afacerilor Interne, cadrele didactice ale Academiei „Ștefan cel Mare" au subliniat că „Expertiza obiectelor de patrimoniu istorico-cultural se solicită în două cazuri:

– în cazurile judiciare (penale sau civile);

– în cazurile de circulație a bunurilor istorico-culturale.

Pe cazurile judiciare, solicitantul va emite o ordonanță sau o încheiere, în care va expune succint fabula cauzei penale, va formula întrebările și va prezenta materialele, care se pun la dispoziția expertului în conformitate cu legislația procesual-penală. Formularea întrebărilor se realizează în raport cu obiectul expertizei și posibilitățile tehnico-științifice existente. La formularea întrebărilor este necesar să se țină seama de cerințele, pe care trebuie să le îndeplinească acestea:

1) să se refere la obiectul expertizei și să se țină cont de gradul de pregătire a ex-

sters claimed that they were authentic and that their value would run into millions of dollars. On the basis of the foregoing, we consider that the law enforcement officers who investigated the case of the alleged paintings stolen from the Hermitage found themselves in a difficult situation, determined mainly by the fact that they did not seek the opinion of an art expert.

In this context, it should be noted that, in 2007, at a scientific conference dedicated to the legal protection of cultural property, which was also attended by the leadership of the Ministry of Internal Affairs, the teaching staff of the "Ștefan cel Mare" Academy emphasized that "The expert examination of historical-cultural heritage objects is requested in two cases:

1. in judicial cases (criminal or civil);

2. in cases involving the circulation of historical-cultural property.

In judicial cases, the requesting party will issue an order or a ruling, in which it will briefly set out the facts of the criminal case, formulate the questions, and submit the materials that are placed at the expert's disposal in accordance with criminal procedure legislation. The formulation of the questions is carried out in relation to the object of the expert examination and the existing technical and scientific possibilities. In formulating the questions, it is necessary to take into account the requirements they must meet:

1) they must relate to the object of the expert examination and take into account the expert's/specialist's level of training;

2) they must be clear and precise, which will enable the expert/specialist to understand the tasks assigned to them;

3) they must be formulated so as to require a definite answer (positive or negative);

4) they must have a logical connection between them;

5) they must not ask the expert/specialist for an assessment concerning legal classification and forms of guilt, and must not require him to resolve matters falling within the competence of the criminal investigation body.

pertului/specialistului;

2) să fie clare și precise, ceea ce îi va permite expertului/specialistului să înțeleagă sarcinile care-i revin;

3) să fie formulate astfel încât să oblige la un răspuns cert (pozitiv sau negativ);

4) să aibă o legătură logică între ele;

5) să nu-i solicite expertului/specialistului o apreciere referitoare la încadrarea juridică și formele vinovăției și să nu-l oblige să soluționeze sarcini, care țin de competența organului de urmărire penală.

Expertului/specialistului nu i se vor formula întrebări ,care nu țin de competența sa și, respectiv, concluziile lui vor fi întemeiate doar pe specificul cunoștințelor posedate" [10, p. 92-93]. În continuare, aceiași autori subliniau că „Din ansamblul de întrebări de bază adresate expertului/specialistului vor fi două:

– prezintă oare obiectul dat valoare istorico-culturală sau nu?

– la cât se estimează valoarea obiectului prezentat? [...]

Concluzia trebuie să fie clară, corectă și argumentată sub aspect științific în ceea ce privește valoarea artistică a obiectului și datele despre evaluarea lui în condițiile în care aceasta se solicită" [10, p. 93-94]. Este cert că, în cazul respectării acestor reguli, conducerea Republicii Moldova ar fi evitat formularea unor declarații pripite și cu caracter populist, care au contribuit la prejudicierea imaginii statului. În același timp, nu putem susține că Vladimir Voronin a recurs la acest demers dintr-o pasiune personală pentru artă sau dintr-o preocupare deosebită pentru prevenirea și combaterea infracțiunilor îndreptate împotriva bunurilor culturale. În perioada exercitării mandatului său de președinte al Republicii Moldova, au fost demolate mai multe edificii cu valoare istorică, iar Muzeul de Arte Plastice din Chișinău se afla într-o stare avansată de degradare. În acest context, jurnalista Aneta Grosu atrăgea atenția Președinției și a societății asupra acestei situații menționând că „Muzeul National de Arte Plastice, fondat în 1939 de către sculptorul și pictorul Alexandru Plămădeala, cu sprijinul unui grup de artiști plastici basa-

The expert/specialist will not be asked questions that do not fall within his competence, and, accordingly, his conclusions will be based solely on the specifics of the knowledge he possesses" [10, p. 92-93]. Further on, the same authors emphasized that "Of the overall set of questions put to the expert/specialist, two will be essential:

• does the given object possess historical-cultural value or not?

• at how much is the value of the object presented estimated? [...]

The conclusion must be clear, correct and scientifically substantiated as regards the artistic value of the object and the data concerning its valuation under the conditions in which this is requested" [10, p. 93-94]. It is certain that, had these rules been followed, the leadership of the Republic of Moldova would have avoided making hasty and populist statements, which contributed to damaging the image of the state. At the same time, we cannot claim that Vladimir Voronin took this step out of a personal passion for art or out of a particular concern for preventing and combating offenses directed against cultural property. During his term as President of the Republic of Moldova, several buildings of historical value were demolished, and the Museum of Fine Arts in Chișinău was in an advanced state of disrepair. In this context, the journalist Aneta Grosu drew the attention of the Presidency and of society to this situation, noting that "The National Museum of Fine Arts, founded in 1939 by the sculptor and painter Alexandru Plămădeală, with the support of a group of Bessarabian visual artists, risks falling into complete ruin... Since 1995, the Museum's main headquarters, housed in two buildings joined by a gallery — the house of the owner Hertza, in the Baroque style, and the house of the owner Kligman, in the classical style — has been under restoration..." [8], adding: "... In reality, no one has had any real interest in restoring this important monument... this Museum risks repeating another, older chapter of its history, recorded during wartime, in the summer of 1941, when the holdings of this institution were evacuated

rabeni, riscă să se ruineze completamente... Din 1995, sediul central al Muzeului, aflat în două edificii, unite printr-o galerie: casa proprietarului Hertza, în stil baroc, și casa proprietarului Kligman, în stil clasic, e în restaurare..." [8], adăugând: „...În realitate, nimeni nu a avut interes real să restaureze acest important monument... Acest Muzeu riscă să-și repete o altă pagină, mai veche, din biografia sa, cea înregistrată pe timp de război, în vara anului 1941, când fondurile acestei instituții fuseseră evacuate la Harkov, dispărând, ulterior, integral" [8].

Mult mai gravă s-a dovedit a fi intenția lui Vladimir Voronin de a-și reabilita imaginea în fața liderilor de la Kremlin, după eșecul suferit la Sankt Petersburg pe 6 iunie 2008. Este vorba de înscenarea unei tentative de răsturnare de Guvern pe 7 aprilie 2009, când acesta în calitate de președinte a Republicii Moldova și comandant suprem al Forțelor Armate s-a grăbit să învinuiască că serviciile secrete române de provocarea dezordinilor în mun. Chișinău. În realitate era o operațiune pregătită la comanda lui după un scenariu similar celui de pe 10 noiembrie 1989 din fața sediului central al MAI RSSM, pe când el era ministru de Interne și urmărea scopul de a discredita mișcarea de eliberare națională și de a promova românofobia. Acest lucru este confirmat de materiale de arhivă [3, p. 27-47]. Atât pe 10 noiembrie 1989, cât și pe 7 aprilie 2009 un rol important l-au avut provocatorii infiltrați în mulțime, acțiunile cărora erau dirijate de la distanță. Cu părere de rău, pe 7 aprilie 2009 situația a ieșit de sub control și au fost înregistrate victime omenești. Președintele țării și un grup mic de angajați ai ministerelor de forțe care erau inițiați în acest scenariu criminal, au îndreptat provocatorii spre forțele de ordine pentru a crea cât mai multe victime în rândul acestora și de a stimula ura apărătorilor ordinii de drept față de protestatari, lucru care le-a reușit. Pe marginea acestui subiect e necesar de desfășurat un studiu separat în care cu certitudine va fi demonstrat că autor și coordonator al dezastrului de pe 7 aprilie a fost Vladimir Voronin. Acest lucru l-au înțeles angajații MAI care au crezut sincer că parto Kharkiv, subsequently disappearing entirely" [8].

Far more serious proved to be Vladimir Voronin's intention to rehabilitate his image before the leaders in the Kremlin, after the setback he suffered in St. Petersburg on 6 June 2008. This concerns the staging of an attempted overthrow of the Government on 7 April 2009, when he, in his capacity as President of the Republic of Moldova and Commander-in-Chief of the Armed Forces, hastened to accuse the Romanian secret services of provoking the unrest in the city of Chișinău. In reality it was an operation prepared on his orders, following a scenario similar to that of 10 November 1989 in front of the central headquarters of the MSSR Ministry of Internal Affairs, when he was Minister of the Interior and was pursuing the goal of discrediting the national liberation movement and promoting Romanophobia. This is confirmed by archival materials [3, p. 27-47]. Both on 10 November 1989 and on 7 April 2009, an important role was played by provocateurs infiltrated into the crowd, whose actions were directed remotely. Regrettably, on 7 April 2009 the situation got out of control and human casualties were recorded. The President of the country and a small group of employees of the security ministries who were privy to this criminal scenario directed the provocateurs against the law enforcement forces in order to cause as many casualties as possible among them and to stir up the hatred of the defenders of law and order toward the protesters — something they succeeded in doing. On this subject a separate study should be carried out, one which would certainly demonstrate that the author and coordinator of the disaster of 7 April was Vladimir Voronin. This was understood by the employees of the Ministry of Internal Affairs, who had sincerely believed that the communist party led by V. Voronin would not repeat the mistakes of the Stalinist regime. Having uncovered the true intentions of the republic's leadership at that time, a large number of Ministry of Internal Affairs employees, as well as members of their families, voted against

tidul comunist condus de V. Voronin nu va repeta greșelile regimului stalinist. Deconspirând adevăratele intenții ale conducerii de atunci a republicii, un număr mare de angajați ai Ministerului de Interne, precum și membrii lor de familie au votat împotriva partidului comunist în timpul scrutinului electoral ce a urmat după evenimente, fapt ce a înclinat balanța spre forțele democratice, dezamăgindu-l profund pe V. Voronin. La etapa actuală fiind deputat în Parlament, el preferă să ocolească discuțiile despre 7 aprilie 2009, cât și despre cazul cu picturile falsificate. Nu se știe unde au fost depozitate acele probe din dosarul penal la care se referea acesta la Sankt Petersburg. Totodată, nu putem exclude faptul că liderul comuniștilor din R. Moldova este un simpatizant al pictorului sovietic Boris Ioganson. E necesar să amintim că picturile acestuia erau în realitate un instrument de manipulare a populației din Uniunea Sovietică. El a folosit narativele ideologiei comuniste în operele sale. Pictura „Rabfak" pe care V. Voronin dorea să o restituie Rusiei e o confirmare în acest sens. Evident că V. Voronin a dorit să demonstreze conducătorilor de la Kremlin că el se identifică cu o astfel de artă și este loial acestui regim, reușind să demonstreze lumii întregi doar incompetența sa profesională. În acest sens nu putem exclude faptul că în timpul regimului totalitar comunist au fost transmise muzeelor din republică și alte picturi falsificate. Astfel considerăm binevenită propunerea cercetătoarei Elena Ploșniță de a evalua valoare morală și materială a exponatelor ce se află în custodia muzeelor din Republica Moldova: „În procesul de expertizare a bunurilor culturale suma punctelor valorice acordată conform criteriilor generale și specifice se adună, obținându-se suma finală a punctelor valorice. Deci, în cazul expertizării bunurilor culturale pentru clasare se acordă un punctaj valoric, iar Fișa analitică de evidență pentru bunuri culturale mobile întocmită de specialist include și rubrica – valoare nominală a bunului cultural. Altfel spus, instituția care declanșează procedura de clasare, completând actele necesare procedurii, va stabili și valoarea nominală a

the communist party in the electoral ballot that followed the events, a fact that tipped the balance toward the democratic forces, deeply disappointing V. Voronin. Now, as a member of Parliament, he prefers to avoid discussions about 7 April 2009, as well as about the case of the forged paintings. It is not known where those pieces of evidence from the criminal case to which he referred in St. Petersburg were stored. At the same time, we cannot rule out the possibility that the leader of Moldova's communists is a sympathizer of the Soviet painter Boris Ioganson. It should be recalled that his paintings were, in reality, an instrument for manipulating the population of the Soviet Union. He used the narratives of communist ideology in his works. The painting "Rabfak," which V. Voronin wished to return to Russia, is a confirmation of this. Clearly, V. Voronin wanted to demonstrate to the leaders in the Kremlin that he identified with such art and was loyal to that regime, succeeding only in demonstrating to the entire world his professional incompetence. In this regard, we cannot rule out the possibility that, during the totalitarian communist regime, other forged paintings were also handed over to museums in the republic. We therefore consider welcome the proposal of the researcher Elena Ploșniță to assess the moral and material value of the exhibits held in the custody of museums in the Republic of Moldova: "In the process of appraising cultural property, the sum of the value points awarded according to general and specific criteria is added up, yielding the final sum of value points. Thus, in the case of the appraisal of cultural property for classification purposes, a value score is awarded, and the Analytical Record Sheet for movable cultural property drawn up by the specialist also includes a heading — the nominal value of the cultural item. In other words, the institution initiating the classification procedure, in completing the documents required for the procedure, will also establish the nominal value of the cultural item to be classified" [12, p. 34-35].

At the same time, we must take into

bunului cultural ce urmează a fi clasat" [12, p. 34-35].

Totodată, trebuie să luăm în calcul faptul că „Ingeniozitatea infractorilor în săvârșirea faptelor de pericol împotriva valorilor istorico-culturale, determinată de modalități faptice de realizare a acestora, care de multe ori ies în afara cadrului de incriminare a infracțiunilor contra valorilor culturale, fac ca modalitățile normative să nu mai corespundă exigenților unei politici penale eficiente în măsură să asigure protecția necesară a patrimoniului cultural" [6, p. 102-103]. De remarcat că întreaga societate trebuie să manifeste cultură civică și să protejeze valorile istorico-culturale, având în acest sens îndatorirea fixată expres în art. 59 al Constituției Republicii Moldova, potrivit căruia protecția mediului înconjurător, conservarea și ocrotirea monumentelor istorice și culturale constituie o obligație a fiecărui cetățean.

Analizând materialele publicate în articol, constatăm că atât infractorii ce atentează la bunurile culturale cât și falsificatorii de artă au unele trăsături comune. Sunt bine informați cu privire la valoarea bunurilor culturale, au experiență în comercializarea lucrurilor furate, precum și a operelor de artă falsificate. Majoritatea fac parte din grupuri criminale, cunosc psihologia victimelor și profită de funcționari corupți pentru a-și atinge scopul. Pe lângă aceste calități falsificatorii de artă sunt înzestrați cu talentul de a reproduce opere da artă ale unor pictori celebri, calitate pe care o folosesc în scopuri criminale. Studiind personalitatea acestui tip de infractori și particularitățile care generează un astfel de comportament criminal, conștientizăm că e dificil de influențat asemenea persoane să se dezică de activitatea lor infracțională, precum și de identificat măsuri de prevenire a atentatelor împotriva valorilor culturale. În acest context sunt relevante propunerile autorului Radion Cojocaru care consideră că „Un rol decisiv în apărarea patrimoniului istorico-cultural îi revine și legii penale care, prin mecanismul de reglementare care-i este specific, instituie răspunderea penală pentru faptele de pericol caracterizate printr-o gravita-

account the fact that "The ingenuity of offenders in committing acts endangering historical-cultural values, determined by the factual methods of carrying them out, which often fall outside the framework criminalizing offenses against cultural values, means that the normative methods no longer correspond to the requirements of an effective criminal policy capable of ensuring the necessary protection of cultural heritage" [6, p. 102-103]. It should be noted that the whole of society must show civic culture and protect historical-cultural values, having in this regard the duty expressly established in Article 59 of the Constitution of the Republic of Moldova, according to which the protection of the environment and the conservation and safeguarding of historical and cultural monuments constitute an obligation of every citizen.

Analyzing the material published in the article, we find that both offenders who target cultural property and art forgers share certain common features. They are well informed about the value of cultural property, have experience in selling stolen goods as well as forged works of art. Most belong to criminal groups, understand victim psychology, and take advantage of corrupt officials to achieve their goal. In addition to these traits, art forgers are endowed with the talent to reproduce the works of famous painters, a quality which they use for criminal purposes. Studying the personality of this type of offender and the particular features that generate such criminal behavior, we recognize that it is difficult to influence such persons to renounce their criminal activity, and equally difficult to identify measures for preventing attacks on cultural property. In this context, the proposals of the author Radion Cojocaru are relevant; he considers that "A decisive role in defending historical-cultural heritage also falls to criminal law which, through its specific regulatory mechanism, establishes criminal liability for dangerous acts characterized by heightened severity, harming, directly or indirectly, the social relations concerned with protecting historical-cultural values; such a measure is dictated

te sporită, aducând atingere, în mod direct sau indirect, relațiilor sociale de protejare a valorilor istorico-culturale; o asemenea măsură este dictată atât de tendințele vădite de răspândire a acestora, cât și de daunele deosebit de grave aduse relațiilor sociale, existența și normala desfășurare a cărora este condiționată de protejarea culturii, științei și educației spirituale a prezentei și viitoarelor generații. Gravitatea urmărilor prejudiciabile provocate de săvârșirea unor astfel de fapte nu este determinată doar de dauna materială considerabilă adusă persoanelor juridice sau fizice, ci și de știrbirea spirituală, care de multe ori poartă un caracter inestimabil și irecuperabil pentru patrimoniul cultural al colectivității" [6, p. 102].

CONCLUZII

Reamintim că tezaurul istorico-cultural are o importanță deosebită pentru întreaga societate. Iar valorile culturale au un rol semnificativ în dezvoltarea științei, artei, învățământului, precum și a altor domenii ale vieții sociale. În același timp, parcursul european pe care și l-a asumat Republica Moldova ne obligă să actualizăm legislația în așa fel ca să asigurăm protecția juridică a bunurilor culturale și să contracarăm infracțiunile ce atentează la aceste valori.

both by the manifest tendencies toward the spread of such acts and by the especially serious harm caused to social relations, whose existence and normal functioning are conditioned upon the protection of the culture, science and spiritual education of present and future generations. The severity of the harmful consequences caused by the commission of such acts is determined not only by the considerable material damage caused to legal entities or individuals, but also by the spiritual harm, which is often of an inestimable and irrecoverable character for the cultural heritage of the community" [6, p. 102].

CONCLUZIONS

Let us recall that the historical-cultural treasury holds special importance for society as a whole. Cultural values play a significant role in the development of science, art, education, and other fields of social life. At the same time, the European path that the Republic of Moldova has taken upon itself obliges us to update the legislation so as to ensure the legal protection of cultural property and to counter offenses that target these values.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Ambros Tom. Despoți și dictatori de la Nero la Saddam Hussein. Traducere din limba engleză: Gabriel Florin Drăghici, București: Litera, 2009, pag.169.
2. Andrei (Dănăilă) Alina-Elena. Contravenții, sancțiuni și infracțiuni privind regimul contabil al drepturilor de proprietate intelectuală. Sesiunea științifică în participare internațională „Uniunea Europeană spațiu de libertate, securitate și justiție". Volumul 1, Craiova: Editura SITECH, 2011, p. 393.
3. Arhiva MAI al Republicii Moldova. Dosarul cu privire la evenimentele din 7 și 10 noiembrie anul 1989 care au avut loc în or. Chișinău. Materialele anchetei de serviciu cu privire la dezordinile în masă care au avut loc pe 10 noiembrie 1989, pag. 27-47.
4. Boțan Igor et. al. Moldova și UE în contextul Politicii Europene de Vecinătate. Realizarea Planului de Acțiuni UE-Moldova (februarie 2005-ianuarie 2008), Chișinău, 2008, pag. 155.
5. Călugăriță Andreea. Falsuri și falsificatori de artă. În: Revista de investigare a

criminalității. Volumul VIII, nr.1/ianuarie-iunie 2015, pag. 162.
6. Cojocaru Radion. Probleme actuale de politică penală în domeniul protecției valorilor culturale. În: Protecția juridică a valorilor culturale în Republica Moldova. Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, 21-22 septembrie 2007, Chișinău, 2008, p.103.
7. Georgescu Ionel, Georgescu Dalia Ștefania. Unele aspecte privind combaterea criminalității în domeniul dreptului de autor și al drepturilor conexe. În: Revista de investigare a criminalității. Anul II, Nr. 3/2009. București, 2009, pag. 85-86.
8. Grosu Aneta. Muzeul ca o anexa a unui hotel de lux. În: Ziarul de Gardă. Nr. 41 (26 mai 2005), vezi: https://www.zdg.md/old/41/investigatii/2.php
9. Larii Iurie, Mureșan Marius–Ioan. Caracteristica criminologică și motivația personalității infractorului care comite atentate împotriva valorilor istorico-culturale. În: Protecția juridică a valorilor culturale în Republica Moldova. Materialele Conferinței științifico-practice internaționale. 21-22 septembrie 2007, Chișinău, 2008, pag. 81.
10. Nestor Sergiu, Luchin Lilian. Ordonarea expertizelor judiciare pentru cercetarea infracțiunilor îndreptate împotriva valorilor istorico-culturale. În: „Protecția juridică a valorilor culturale în Republica Moldova". Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, 21-22 septembrie 2007, Chișinău, 2008, pag. 93-94.
11. Nistoreanu Gheorghe, Păun Costică. Criminologie, București: Editura Europa-Nova, 1996, p. 249.
12. Ploșniță Elena. Considerații generale privind valoarea nominală a bunurilor culturale de patrimoniu mobil. În : „Patrimoniul cultural de ieri: implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine". Conferință științifică internațională, Chișinău, 22-23 septembrie 2020, ediția a II-a, pag.34-35.
13. Бахин В.П., Биленчук П.Д., Кузмичев В.С. Криминалистические приемы и средства разрешения следственных ситуаций, Киев, 1991, стр.94.
14. Беляева Л.И., Шумилина О.С.. Сущность и значение оценочных понятий в Российском уголовном законодательстве. В: В.Ф. Цепелев, Н.Э. Мартыненко, Л.И. Беляева и др. Современные проблемы уголовной политики, уголовного права, криминологии и уголовно-исполнительного права. Сборник научных статей. Москва, 2007, стр.27.
15. Гуров А.И. Профессиональная преступность. Прошлое и современность. Москва: Юридическая литература, 1990, с.153.
16. Кредов Сергей. Щелоков. Москва: Молодая гвардия, 2011, стр.170.
17. Литовченко Владислав. Газета „Коммерсантъ С-Петербург" N. 100 от 11.06.2008, vezi: https://www.kommersant.ru/doc/902252
18. Лупашко С.. Такт педагожик ши ексиженцэ. În: „Ынвэцэторул советик". 7 юлие 1969, p. 59.
19. Поленов Г.Ф.. Ответственность за похищение, подделку документов и их использование. Москва, 1980, с. 32.
20. Рейтер Светлана. Русская служба Би-би-си. Опубликовано 4 июня 2026. https://www.bbc.com/russian/articles/c7v92j3e798o (accesat pe 5 iunie 2026).
21. Хохряков Г.Ф. Криминология: Учебник. Отв. ред. В.Н. Кудрявцев. Москва: Юристъ, 2000, с.287.
22. https://en.wikipedia.org/wiki/Elmyr_de_Hory
23. https://en.wikipedia.org/wiki/John_Myatt
24. https://en.wikipedia.org/wiki/Wolfgang_Beltracchi
25. https://novayagazeta.ru/articles/2026/05/29/sk-rasskazal-pro-obyski-v-tretiak-

ovskoi-galeree-voennosluzhashchii-minoborony-6-let-poddelyval-raboty-ernsta-neizvestnogo-i-prodaval-ikh-news
26. https://rg.ru/2008/06/06/voroninanons.html.RGRU novosti
27. https://ru.wikinews.org/wiki/. Викиновости. 6 июня 2008 года.
28. https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%B5%D0%B1%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B4,_%D0%AD%D1%80%D0%B8%D0%BA (accesat pe 5 iunie 2026).
29. https://stiri.md/article/international/un-vanator-de-comori-a-falsificato-brosa-romana-pe-care-a-cumparato-de-pe-ebay/ publicat pe 11 ianuarie 2026, accesat pe 14 ianuarie 2026.
30. https://www.dw.com/ru/iskali-gasis-a-nasli-pikasso-nahodka-francuzskoj-policii/a-77644861
31. https://www.rbc.ru/spb_sz/freenews/Радио РБК. 6 iunie 2008.